

**Interessos
professionals i
satisfacció d'una
mostra
d'estudiants de
Psicopedagogia**

M. Femenias
Andreu i J. M.
Sánchez González
*Universitat de les Illes
Balears*

Educació i Cultura
(2002), 15:
243-252

Interessos professionals i satisfacció d'una mostra d'estudiants de Psicopedagogia

Professional interest and satisfaction in a sample of Psychopedagogy students

M. Femenias Andreu i J. M. Sánchez González

Universitat de les Illes Balears

Resum

La figura del psicopedagog esdevé inevitable dins la nostra realitat social i educativa actual. Per aquest motiu, ha estat necessari institucionalitzar un pla d'estudis per a aquests professionals. En el present estudi han estat enquestats 21 estudiants de Psicopedagogia, amb edats compreses entre els 22 i els 44 anys, en relació amb els seus interessos professionals i la satisfacció cap als estudis cursats. Els resultats indiquen una alta utilitat percebuda, així com un alt grau de satisfacció. A més, es constata que la Psicopedagogia resta lligada als estudis de Magisteri com a formació de base. Malgrat això, s'evidencia una escassa valoració cap a aquest professional, així com moltes dificultats per accedir a llocs de feina públics.

Summary

The figure of the psychopedagogue has resulted unavoidable in our current educational and social reality. For this motive, it has been necessary to institutionalize a studies plan for the training of these professionals. In the present study were polled 21 students of Psychopedagogy, aged 22-44 years, about their professional interest and career satisfaction. Results indicate a high perceived usefulness toward their career, and also a high degree of satisfaction. Furthermore, it is verified that the Psychopedagogy is related to the Teaching studies. However, it exists a scarce valuation toward this profession, as well as many difficulties to accede to public work.

Introducció

«La intervención psicoeducativa será un elemento importante a tener en cuenta, ya que sentará las bases de futuras transformaciones del sistema educativo» (Cerezo Manrique, M. A. 1996, 3).

Amb aquestes paraules, l'autor esmentat, dins la seva anàlisi dels inicis de la Psicopedagogia a l'Espanya contemporània, marca la importància i la necessitat progressiva de l'aparició d'una nova figura professional: el psicopedagog. Es reconeix que, des del segle XIX, es van anar configurant coneixements psicopedagògics que s'han anat

plasmant en el camp de l'orientació escolar i professional, així com en la intervenció psicopedagògica amb infants amb necessitats educatives especials.

Aquesta mateixa reflexió també és defensada per altres autors (VILANO, E. 1998, 3), dient que la institucionalització dels estudis universitaris de Psicopedagogia constitueix un fet recent que cal emmarcar dins l'intent d'adequar i actualitzar els estudis superiors a les exigències i demandes del món contemporani dins el camp de l'Educació.

Per tant, l'aparició de la figura del psicopedagog esdevé inevitable dins la nostra realitat social i educativa actual. Per aquest motiu ha estat necessari institucionalitzar un pla d'estudis (BOE del 13-01-93) per a aquests futurs professionals. Però, què en pensen els mateixos estudiants, mentre es preparen per a la seva futura labor?, com veuen aquest camí?, com veuen el seu futur professional a jutjar per la situació del sistema educatiu actual? Tot seguit es presenten un conjunt de dades, opinions, valoracions, etc., d'una mostra d'estudiants de Psicopedagogia de la Universitat de les Illes Balears.

Descripció de la mostra

La mostra analitzada pertany al curs 2000-2001 i foren enquestats 21 estudiants, amb edats compreses entre els 22 i els 44 anys. A aquesta mostra se li va aplicar un qüestionari de 14 preguntes, el 50% de les quals eren de resposta tancada, mentre que l'altre 50% era mixt, és a dir, els enquestats podien afegir-hi comentaris, observacions o opinions diverses. D'aquesta mostra, únicament un 4,8% pertany al sexe masculí, mentre que el 95,2% restant pertany al sexe femení. Aquesta dada continua evidenciant la gran feminització que caracteritza l'alumnat que cursa aquests estudis de segon cicle. Un exemple d'aquesta afirmació és el fet que, durant el curs esmentat (2000-20001), i atenent els llistats de dues assignatures troncales destriades a l'atzar,¹ es troben en ambdues proporcions de 5 a 1 a favor de les dones.

De la mostra obtinguda, un 19% cursava primer de Psicopedagogia, mentre que un 81% cursava segon curs. D'aquestes 21 persones, la mitjana d'edat està en els 25,52 anys (d.t. = 4.78).² Per altra banda i, en relació amb l'estat civil de les nostres estudiants, el 90,5% resten fadrines. Aquest mateix percentatge (el 90,5% de la mostra) afirma no tenir fills. Així doncs, la mitjana de fills de la mostra és de 0,143 (d.t. = .478), però la mesura més significativa ha estat zero (moda = 0), valor, per altra banda, esperat, ateses les característiques de la mostra observada. Vegem totes aquestes dades en la Taula 1.

Una altra dada molt interessant és la procedència d'estudis. En relació amb aquest fet cal dir que un aclaparador 90,5% prové d'estudis de Magisteri (de diferents especialitats que tot seguit es desglossen), mentre que només un 9,5% procedeix de Pedagogia. Aquesta desigualtat tan enorme pareix indicar que la Psicopedagogia s'ha convertit en el destí predilecte de l'alumnat de Magisteri, en detriment substancial d'aquelles carreres que, paradoxalment, configuren el seu propi nom.

¹ Les assignatures es corresponen amb matèries troncales, ja que recullen la globalitat de l'alumnat matriculat. Les assignatures esmentades són: 2502-Educació Especial i 2509-Psicologia de la Instrucció, de primer i segon curs respectivament. Aquestes dades han estat facilitades per la Secretaria de la Facultat de Ciències de l'Educació. Pel que fa a la resta de l'estudi següent, emprarem el gènere femení per dur a terme les nostres afirmacions i reflexions, incloent, evidentment, el percentatge corresponent al sexe masculí.

² Emprarem la forma abreviada de desviació típica: «d.t.» al llarg de tot l'estudi.

Curs	1r. curs = 19%	2n. curs = 81%
Sexe	Dones = 95,2%	Homes = 4,8%
Edat	mitjana = 25,52 anys (d.t. = 4.78)	
Estat civil	fadri/na = 90,5%	casat/da = 9,5%
Fills	sense fills = 90,5%	amb fills = 9,5%

Taula 1. Resum descriptiu de les variables curs, sexe, edat, estat civil i nombre de fills.

Procedència	%
Magisteri Educació Infantil	33,4
Magisteri Primària	42,9
Magisteri Llengua Estrangera	9,5
Magisteri Ciències Socials	4,7
	Σ 90,5
Pedagogia	9,5
Altres titulacions	0
	Σ 100

Taula 2. Procedència d'estudis.

Quan se'ls demana si tornarien a començar pels mateixos estudis, el 100% tornaria a cursar Magisteri, tot i que algunes estudiants canviarien l'especialitat. A més, el 100% de les estudiants de Pedagogia (que constitueixen un 9,5% de la mostra total) canviarien d'estudis a favor de Magisteri. A continuació exposam aquestes dades:

Elecció d'especialitat si tornassin a començar	Percentatge	Procedència
Magisteri (sense especificar-ne cap tipus d'especialitat)	Σ 9,5%	Magisteri, 4,8% Pedagogia, 4,8%
Mag. Educació Especial	4,8%	Magisteri, 85,8% Pedagogia, 4,8%
Mag. Educació Física	4,8%	
Mag. Educació Infantil	61,9%	
Mag. Llengua Estrangera	4,8%	
Mag. Primària	14,3%	
	Σ 90.5 %	
Pedagogia	0	
	Σ 100 %	

Taula 3. Elecció d'especialitat si tornassin a començar.

D'aquesta manera, l'especialitat més triada, amb un 61,9%, és la d'Educació Infantil, quan només l'ha cursada un 33,4%, és a dir, hi ha un increment d'un 28,5%. Aquesta és una dada important per la diferència percentual respecte a les altres opcions, especialment, en relació amb l'especialitat de Primària, que deixaria de triar un 28,6% de

les persones que la cursaren. Aquesta dada pot tenir la seva justificació en el fet que s'han «congelat» les oposicions per als mestres d'aquesta especialitat, generant un clima de desconfiança cap al seu futur professional.

Per altra banda, algunes de les raons que donen les estudiants per tornar a triar Magisteri són aquestes: 1) gust pels infants o l'especialitat en concret, 2) perquè Magisteri obre un ventall més ample d'opcions laborals,³ 3) i perquè aporta una base didàctica més completa i sòlida als seus coneixements, sobretot pràctics, que és la gran demanda dels estudiants. Aquestes dues darreres afirmacions de les alumnes ens haurien de fer reflexionar sobre el rerefons real que impliquen, ja que ara mateix estan marcant el perfil professional i formatiu del futur psicopedagog: és a dir, psicopedagog/a, però amb una base inicial de mestre/a.

Com a exemple il·lustratiu del que acabam d'exposar, el 9,5% dels enquestats, que es correspon amb l'alumnat que ha cursat els estudis de Pedagogia, justifiquen el seu hipotètic canvi en l'elecció d'estudis d'aquesta manera: «Des de pedagogia les possibilitats laborals són menors.» També és patent la queixa del 23,8% de les estudiants enquestades per l'absència, dins el pla d'estudis de Magisteri, de l'especialitat d'Educació Especial,⁴ com ja hem comentat anteriorment.

Una altra dada interessant és la que fa referència a la situació laboral de les persones enquestades: un 42,9% no fa cap tipus de feina remunerada, un 47,7% es dedica a la docència (un 42,9% com a mestres i un 4,8% com a mestres de suport) i, finalment, un 9,5% fa feina, però no relacionada amb el món de l'educació. El conjunt de gent que fa feina (un 57,2%) opina que el fet de compaginar estudis i feina esdevé una tasca: 1) amb moltes dificultats, per a un 28,6%, 2) amb algunes dificultats, per a un 23,8%, i 3) sense problemes, només per a un 4,8% de la mostra.

Resultats de l'estudi

En relació amb altres aspectes demanats a les nostres estudiants de Psicopedagogia, els resultats d'aquest estudi són els següents:

a) Quant al grau de satisfacció amb els estudis cursats: aquesta pregunta s'havia de valorar de l'1 al 10. La mitjana de la puntuació és d'un 7,55 (d.t. = 1.32), i la moda és de 8 punts (puntuació donada pel 38,1% de la mostra). El grau de satisfacció de les estudiants de primer curs és de 7,25 (d.t. = .95), mentre que les estudiants de segon curs tenen una mitjana de 7,62 (d.t. = 1.41). No existeixen, per tant, diferències significatives. Per altra banda, volem ressaltar l'existència d'una correlació negativa $r = -.543$ ($P < .05$) entre edat i grau de satisfacció. És a dir, a mesura que augmenta l'edat dels alumnes, disminueix la satisfacció envers els estudis.

b) Quant a la utilitat que concedeixen als estudis cursats, avaluada de l'1 al 10, s'obté una mitjana de 7,86 (d.t. = 1.88), i la moda és de 9 punts (puntuació també donada

³ Hem de tenir en compte que la gent que comença per Magisteri i enllaça amb Psicopedagogia té un ventall laboral més ample a causa que pot treballar amb infants des de l'inici de l'escolarització fins a la finalització d'aquesta. En canvi, la gent que prové de Pedagogia només pot treballar amb alumnes a partir de 12 anys, reduint d'aquesta manera les sortides laborals d'una manera dràstica.

⁴ Aquesta especialitat encara no s'imparteix dins el pla d'estudis de Magisteri de la UIB, però això no és motiu perquè l'alumnat no pugui manifestar el seu interès per cursar-la. D'aquesta manera, la comptabilitzam com una altra possibilitat dins el canvi d'especialitat que farien si tornassin a començar.

pel 38,1% de la mostra enquestada). En les estudiants de primer curs, el grau d'utilitat concedit als estudis és de 8,25 (d.t. = 1.5), mentre que les estudiants de segon curs tenen una mitjana de 7,76 (d.t. = 1.99). És a dir, la utilitat percebuda per les alumnes de segon curs és inferior, quasi mig punt ($\Delta = -.049$), en comparació amb les alumnes de primer curs; malgrat tot, aquesta diferència no és estadísticament significativa.

c) Per altra banda, les dades indiquen que ni la satisfacció en relació amb els estudis cursats, ni la utilitat concedida als mateixos estudis són dependents de la situació sociolaboral de les persones enquestades. També volem ressaltar l'existència d'una correlació positiva entre el grau de satisfacció amb els estudis i el seu grau d'utilitat, amb un coeficient $r = .546$ ($P < .05$), és a dir, a major utilitat concedida a aquests estudis, major seria el grau de satisfacció amb els mateixos estudis. Conjuntament, l'edat i la utilitat expliquen el 46,86% de la variància total del grau de satisfacció, amb uns pesos estandaritzats de $\beta_1 = -.132$ ($P < .01$) i $\beta_2 = .345$ ($P < .01$), respectivament. No hi ha cap altra variable que expliqui millor la satisfacció envers els estudis cursats.

d) Quant al grau de dedicació i treball que impliquen els estudis de Psicopedagogia, la mostra d'estudiants respon de forma bastant unànime. La dada a ressaltar en aquest aspecte és la següent: un 81% el considera excessiu, dada independent del grau de satisfacció, utilitat dels estudis, curs, nombre de fills i situació sociolaboral.

e) En relació amb els aspectes, continguts..., que hi han trobat a faltar, les dades més rellevants són aquestes:

1) Generals: es critica la gran quantitat d'assignatures⁵ per estar condensades en dos anys, és a dir, massa contingut en poc temps. La gent opina que hi ha poca relació entre les matèries i que la quantitat no deixa aprofundir-hi i resta qualitat al procés d'aprenentatge.

2) Teòrics: en relació amb els continguts teòrics, les persones enquestades critiquen que es faci especial incidència en l'etapa de Secundària, quan la Psicopedagogia es podria enfocar des de molts altres àmbits. A més, opinen que hi ha molts continguts que es recobreixen i es repeteixen i, sovint, la teoria esdevé contradictòria.

3) Pràctics: finalment, i en relació amb les pràctiques o amb els continguts pràctics rebuts, es critica la poca existència de models d'actuació pràctica real, és a dir, l'alumnat pensa que aquesta pràctica es dona descontextualitzada de la realitat, a part del fet que no es puguin realitzar en diversos àmbits i disposar d'elements per comparar.

f) En relació amb la visió que tenen les estudiants del seu futur professional, les respostes recullen molt diverses opinions:

1) Hi ha gent que pensa que tot està sotmès als canvis socials i educatius de la societat i que, per tant, el seu futur professional dependrà d'aquests factors.

⁵ Aquest estudi se centra en una mostra d'estudiants de Psicopedagogia. Hauríem de veure què pensa l'alumnat d'altres especialitats, com ara Pedagogia, que no difereix de Psicopedagogia en el nombre de crèdits total que configura cada cicle. Així, el segon cicle de Pedagogia preveu la realització de 150 crèdits, el mateix nombre que engloba Psicopedagogia com a especialitat de segon cicle. Per tant, a efectes de crèdits (i la seva traducció pràctica en assignatures), no hi ha diferències en relació amb altres especialitats. Però cal remarcar el fet que l'accés als estudis de Psicopedagogia suposa una càrrega addicional de crèdits, perquè han de cursar-se els Complementes de Formació (matèries que obligatòriament s'han de cursar per obtenir una titulació de segon cicle que no constitueix continuació directa del primer cicle que s'ha superat), que poden arribar a suposar un afegit d'uns 20 crèdits més (si s'ha cursat el primer cicle de Pedagogia), 29 si s'han cursat els estudis de Magisteri, i fins a 41 crèdits més si es prové dels estudis d'Educació Social.

2) Un grup nombrós veu moltes dificultats a l'hora de trobar feina, sobretot fixa. A més, especifiquen que, sense Magisteri, això és molt més difícil.⁶

3) La gent manifesta que serà més probable trobar feina com a mestre de suport (Pedagogia Terapèutica o PT), que com a psicopedagog.

g) Però, com els agradaria que fos aquest futur professional? Aquí les estudiants s'aventuren a donar diverses visions:

1) Dins un col·lectiu docent, amb diferents professionals, que existeixin bons vincles professionals i de visió educativa.

2) Com un lloc on poder posar en pràctica els coneixements, dur a terme investigacions, projectes, tenir capacitat de resolució de problemes, etc.

3) Com la possibilitat de treballar en qualsevol franja d'edat, conèixer diferents realitats, o provar els diferents àmbits.

4) Com la possibilitat de crear un servei propi (p.e.: un equip psicopedagògic que treballi a nivell privat, etc.).

h) Quant a la franja d'edat o etapa que la gent elegiria per dur a terme la seva labor com a psicopedagogues, les dades mostren una major preferència (42,9% de la mostra) de les alumnes per dur a terme la seva labor professional amb diferents edats i, per tant, en diferents àmbits. Les eleccions són les següents:

Especialitat	Percentatge
Només infantil	23,8%
Només primària	14,3%
Només secundària	14,3%
Diverses	42,9%
Altres	4,8%
	Σ 100%

Taula 4. Preferència de franja d'edat amb la qual desitjarien treballar.

i) Així doncs, quan se'ls demana per l'àmbit professional on els agradaria treballar, responen de la manera següent: un 19% mostra la seva preferència pels Equips d'Atenció Primerenca o Equips Generals,⁷ mentre que un 14,3% es decanta per la tasca com a mestra de suport, un altre 14,3% prefereix la labor com a orientadora i, finalment, un 52,4% mostra la seva preferència per provar diverses opcions d'aquestes. Aquesta darrera dada enllaça amb el 42,9% de l'ítem anterior, demostrant, d'aquesta manera, que les alumnes volen tenir la possibilitat d'exercir la seva tasca en diferents àmbits i treballant amb alumnat de diferents edats, afirmant que això els donaria un major bagatge, així com

⁶ Ja hem comentat anteriorment els avantatges que suposa començar per Magisteri en relació amb l'augment de les sortides laborals.

⁷ Són suports externs de caràcter interdisciplinari, constituïts per psicòlegs, pedagogs o psicopedagogs, treballadors socials i, sovint, logopedes, que donen suport tècnic al sistema escolar, als centres d'Educació Infantil i Primària i contribueixen a la coordinació d'aquests amb els instituts de Secundària.

elements per comparar i elegir el camp on es trobassin millor i realitzassin la seva labor professional amb major convicció.

j) Finalment, quant a l'opinió sobre si la figura del psicopedagog/a és prou coneguda i valorada socialment, un 95,2% respon negativament, així doncs, la resposta és pràcticament unànime, mentre que només un 4,8% respon afirmativament. Alguns dels motius que es donen per opinar que el psicopedagog és poc conegut i valorat són: la poca definició del seu rol, funcions i utilitat, la reticència cap a aquest professional pel fet de suposar per als mestres un «invasor» dins la seva tasca i un afegit en la seva càrrega laboral, tot això provocat per un desconeixement de la seva figura i del seu paper dins la tasca educativa. És realment curiós que un 95,2% de la mostra consideri que el/la psicopedagog/a està poc valorat, ja que aquesta dada contrasta amb les seves pròpies i positives creences sobre la utilitat i la satisfacció envers els seus estudis.⁸

Conclusions

Els resultats han posat de manifest una alta consideració quant a la utilitat percebuda dels estudis cursats, així com un alt grau de satisfacció cap als mateixos estudis. Per altra banda, volem deixar constància de la preferència manifesta, per part de la mostra observada, de no limitar la seva formació com a psicopedagogs/gues a la funció d'orientació: l'alumnat es decanta per provar diferents àmbits dins la realitat educativa. A més, es constata que la Psicopedagogia resta lligada, d'una forma molt significativa, als estudis de mestre/a, com a formació base d'aquest professional, encara considerat poc valorat per bona part dels agents educatius, i amb moltes dificultats per accedir a llocs de feina públics.⁹

Així doncs, el/la futur/a psicopedagog/a disposaria d'una doble titulació que li permetria un accés a diferents àmbits educatius, amb l'augment consegüent de les seves possibilitats laborals (motivació principal i bàsica dels estudiants). Aquest fet l'ha provocat la mateixa demanda laboral, que ha determinat indirectament les bases de la formació d'aquest professional.

⁸ En aquest sentit, el 57,2% de la mostra obté una puntuació superior a la mitjana en la variable satisfacció ($m = 7.86$), mentre que un 66,7% obté puntuacions superiors a la mitjana en la variable utilitat ($m = 7.55$). Potser hem d'interpretar aquesta dada com el fet que la figura del psicopedagog és poc valorada per alguns dels professionals implicats en la xarxa educativa, com ara els mestres (en paraules de les alumnes de la mostra), però que aquestes estudiants tenen molt clara la seva utilitat i vàlua. Per tant, elles mateixes tindran una important funció: transmetre'ls la importància de la seva presència i la seva ferma convicció de la utilitat del/a psicopedagog/a dins la realitat educativa de l'actual sistema escolar.

⁹ Oficialment encara no està ben reconeguda ni definida la figura del psicopedagog, per exemple es posen entrebancs a l'hora de participar en oposicions (a les quals es poden presentar llicenciats en Psicologia i Pedagogia, havent compartit estudis molt semblants i coincidents amb el temari demanat). N'és un altre exemple la impossibilitat de registrar-se a l'INEM amb aquesta titulació pel fet de no tenir codi específic.

Bibliografia

- CEREZO MANRIQUE, M. A (1996). *Los comienzos de la Psicopedagogía en la España Contemporánea (1882-1936)*. Tesis doctoral, Universitat de Valladolid.
- SIERRA BRAVO, R. (1992). *Técnicas de investigación social. Teoría y ejercicios*. Paraninfo, Madrid.
- UIB (2001). *Guia de Centre i de l'Estudiant 2001-2002*. Facultat d'Educació, Universitat de les Illes Balears.
- VILANOU, E. [et al.] (1998). *Emili Mira. Els orígens de la Psicopedagogia a Catalunya*. Universitat de Barcelona.